

საინვესტიციო პოლიტიკა და პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები საქართველოში

ევროპული ინტეგრაცია და საქართველო

ეკონომიკისა და ბიზნესის აქტუალური პრობლემები გლობალიზაციის თანამედროვე პირობებში

საერთაშორისო სამეცნიერო-პრაქტიკული კონფერენცია

მაკროეკონომიკა, ფინანსები და ინვესტიციები

მაია ბელაშვილი

ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი, სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი

ხათუნა ბერიშვილი

ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი

საკვანძო სიტყვები:

საინვესტიციო პოლიტიკა, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები

მსოფლიო საფინანსო კრიზისის პირობებში საქართველოში ინვესტიციების მოზიდვა და რაციონალური გამოყენება ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი პრობლემაა. გლობალიზაციის ეპოქაში ქვეყანა მრავალი გამოწვევის წინაშე დადგა. ამ გამოწვევების გადასაწყვეტად ერთ-ერთი აუცილებელი პირობა ქვეყანაში ეკონომიკის განვითარებაა. ქვეყნის ეკონომიკური ზრდა, ეკონომიკის კონკურენტუნარიანობის ამაღლება მნიშვნელოვანწილად განპირობებულია საინვესტიციო აქტიურობის დონით და საინვესტიციო საქმიანობის მასშტაბებით, კერძოდ, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციებით, რომლის დონე გვიჩვენებს, რამდენად სტაბილურია ქვეყანა, როგორია მისი ეკონომიკური პოლიტიკა, საინვესტიციო გარემო, ეკონომიკური ზრდის პერსპექტივა და ა.შ. ახალი ეკონომიკური სისტემის მშენებლობის პროცესში საქართველო ურთულესი პოლიტიკური, სოციალური და ეკონომიკური პრობლემების წინაშე აღმოჩნდა,

რაც გულისხმობს სტაბილიზაციას, ინფლაციის დაძლევას, საფინანსო-საბანკო სისტემის გამყარებას და ეროვნული ვალუტის დამკვიდრებას. ყველასთვის ცნობილია, რომ საზოგადოებაში ცხოვრების დონის ამაღლების წყარო ინვესტიციებია, რაც პირდაპირ კავშირშია ახალ სამუშაო ადგილთან და შემოსავალთან, რომელიც საბოლოო ჯამში მიმართულია ქვეყნის ეკონომიკური ზრდის უზრუნველსაყოფად. ქვეყნის ეკონომიკის კონკურენტუნარიანობის ჩამოყალიბებისთვის დიდი მნიშვნელობა აქვს ინვესტიციების განთავსების ფორმებსა და მიმართულებებს. უცხოელ ინვესტორთა გამოკითხვის მიხედვით დადგინდა, რომ საქართველოში ყველაზე პერსპექტიული დარგებია ტურიზმი, ტრანსპორტი, კომუნიკაციები და კვების მრეწველობა. შედარებით ნაკლები მხარდაჭერა მოიპოვა საბანკო სფერომ, ენერჯეტიკამ, ვაჭრობამ და სოფლის მეურნეობამ. მძიმე მრეწველობისა და მძიმე მანქანათმშენებლობის განვითარება, მათი აზრით, პერსპექტიული არ

სამეცნიერო-პრაქტიკული ჟურნალი

არის. თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ 2007 წელს საკმაოდ მნიშვნელოვანი ინვესტიციები განხორციელდა საქართველოში როგორც საბანკო, სადაზღვევო, ასევე ტელეკომუნიკაციებში, ტრანსპორტში, სასტუმროებში, ენერგეტიკასა და სხვა სფეროებში. 2008 წელს კი ყველაზე მეტი ინვესტიცია განხორციელდა ტრანსპორტში, კავშირგაბმულობასა და ენერგეტიკაში. მართალია, ქვეყნისთვის მნიშვნელოვანია უცხოური ინვესტიციების მოზიდვა მაგრამ, როგორც წესი, უცხოელ ინვესტორს მოაქვს არა მხოლოდ კაპიტალი, არამედ, ხშირ შემთხვევაში, მოჰყავს დამსაქმებელიც და ამის მიზეზად ასახელებს ადამიანური რესურსების დაბალი კვალიფიკაციის დონეს ქვეყანაში, სადაც ინვესტიციას ახორციელებს. იმას, რომ უცხოელი ინვესტორები მართვის აპარატში, მაღალანაზღაურებადი ინჟინერ-ტექნიკური პერსონალის და ზოგჯერ მუშების თანამდებობებს თავიანთი კადრებით აკომპლექტებენ, ადასტურებს ბოლო წლების მანძილზე საქართველოში უცხოურ ინვესტიციებზე შემოსული დასაქმებულთა სტატისტიკაც. კერძოდ: საქსტატის ინფორმაციით, 2008 წლის ცნობილი მოვლენების შედეგად დაიწყო ინვესტიციების შემცირება. ინვესტიციები მკვეთრად შემცირდა 2009-2010 წლებში, თუმცა 2011 წლიდან იგრძნობოდა მატება. 2014 წელს, 2007 წელთან შედარებით, ინვესტიციები 1,6-ჯერ არის შემცირებული. შეიცვალა უმსხვილესი ინვესტორი ქვეყნებიც და მათი წილიც. კერძოდ, 2014 წლის მონაცემებით, ყველაზე მეტი ინვესტიცია შემოვიდა ნიდერლანდებიდან (331 მლნ \$), აზერბაიჯანიდან (302 მლნ \$), ჩინეთიდან (195 მლნ \$), გაერთიანებული სამეფოდან (114 მლნ \$), სერიოზული ინვესტიციები შემოვიდა ლუქსემბურგიდან, აშშ-დან, თურქეთიდან, რუსეთიდან, პანამიდან და მალტიდან. 2014 წლისათვის უმსხვილესი პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები ეკონომიკის სექტორების მიხედვით ასე გამოიყურება: ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა-27%; მშენებლობა-23%, დამამუშავებელი მრეწველობა-13%; ენერგეტიკა - 8%; უძრავი ქონება - 7%; საფინანსო სექტორი - 6%; სამთომომპოვებელი მრეწველობა -3%; დანარჩენი სექტორი - 12%. [http://geostat.ge/]

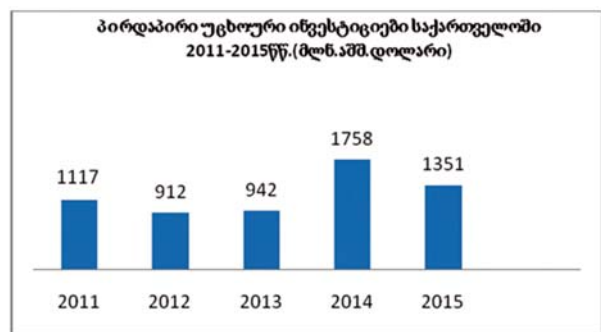
2015 წელს საქართველოში \$1.3 მილიარდის მოცულობის პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები (FDI) შემოვიდა, რაც 2014 წელთან

შედარებით 23%-ით ნაკლებია. ინვესტიციების შემცირებით 2015 წელს საქართველო ათი უმსხვილესი საინვესტიციო დარგიდან ხუთში მოხვდა. ინვესტიციების შემცირება 2015 წელს ექსპორტისა და ფულადი გზავნილების შემცირებასთან ერთად ლარის გაუფასურების ერთ-ერთი მთავარი მიზეზი იყო.

სექტორების მიხედვით შემცირება შეიმჩნევა ისეთ სექტორებში, როგორცაა:

- ენერგეტიკა - \$100 მილიონი - 52%-იანი კლება;
- დამამუშავებელი მრეწველობა - \$91 მილიონი - 55%-იანი კლება;
- მშენებლობა - \$129 მილიონი - 59%-იანი კლება;
- უძრავი ქონება - \$48 მილიონი - 65%-იანი კლება;
- სასტუმროები და რესტორნები - \$61 მილიონი - 51%-იანი კლება.

ინვესტიციების ზრდა შეიმჩნევა ტრანსპორტისა და კავშირგაბმულობის სექტორში (+27%), სოფლის მეურნეობაში (+59%), საფინანსო სექტორსა (+40%) და ჯანდაცვის სექტორში (+80%). ქვეყნების მიხედვით კი პირველ ადგილზე აზერბაიჯანია (\$542 მილიონი), მეორე ადგილზე კი - გაერთიანებული სამეფო (\$198 მილიონი).

წყარო: <http://geostat.ge/>

პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების შემადგენელი ნაწილები არის შემომავალი ნაკადები, ანუ სულ რა ოდენობის პირდაპირი უცხოური ინვესტიცია შემოვიდა ქართულ ბაზარზე და ინვესტორების მიმართ ვალდებულებების შემცირება, რაშიც ინვესტორების მიმართ ვალდებულებების შემცირება და დივიდენდების გაცემა იგულისხმება. გარდა ამისა, გამავალ ნაკადებში შედის სავაჭრო კრედიტის

დავალიანების, სესხისა და პროცენტის თანხის გადახდაც. 2015 წელს შემომავალი ინვესტიციების რაოდენობამ შეადგინა \$2.4 მილიარდი. ბიზნესმენების მიერ გადახდილმა ვალდებულებებმა, ანუ საქართველოდან უცხოეთში გადინებულმა თანხამ კი - \$1.1 მილიარდი.

აღსანიშნავია ასევე, რომ ინვესტორთა სტიმულირებისათვის საგადასახადო კოდექსში შემოღებულ იქნა ორი სპეციალური სტატუსი: საერთაშორისო სანარმო და უცხოური კომპანიის ფილიალი, დანესდა საგადასახადო შეღავათები უცხოელი ინვესტორებისათვის. ძალზე საყურადღებოა ისიც, რომ საქართველოს სოციალური

განვითარების სტრატეგიაში (საქართველო 2020) პირდაპირ მითითებულია, რომ საქართველოს მთავრობა იქნება საკუთრების უფლების დაცვის მთავარი გარანტორი, საქართველო-ევროკავშირის ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი ვაჭრობის შეთანხმების ფარგლებში განხორციელდება საბაჟო კანონმდებლობის ევროკავშირის კანონმდებლობასთან ჰარმონიზაცია [5]. მინიმიზებული იქნება ცვლილებების შეტანა საქართველოს საგადასახადო კოდექსში და ა.შ.

როგორც ზემოთქმულიდან ჩანს, მთავრობა საკანონმდებლო რეგულაციებით ხელს უწყობს საქართველოში უცხოური ინვესტიციების მოზიდვას, მაგრამ, ხშირ შემთხვევაში, ინვესტორებისათვის დამაბრკოლებელ ფაქტორს წარმოადგენს ადგილობრივ მოსახლეობასთან ურთიერთობა. ხშირად ადგილი აქვს კონფლიქტებს ინვესტორსა და მოსახლეობას შორის, რაც ინვესტორების უკმაყოფილებას და ცალკეულ შემთხვევებში ამა თუ იმ პროექტის ჩავარდნასაც კი იწვევს.

აღნიშნულიდან გამომდინარე, ეკონომიკური ზრდის მდგრადობის უზრუნველსაყოფად საჭიროა საბაზრო ინსტიტუტების გაძლიერება. პრაქტიკა ცხადყოფს, რომ პირდაპირ უცხოურ ინვესტიციებს შეუძლია დამატებითი ფინანსების უზრუნველყოფა, ტექნოლოგიისა და ნოუჰაუს შემოტანის სტიმულირება და საექსპორტო ბაზრებში შეღწევის გადაადგილება. ისინი, ასევე, ზემოქმედებენ ადგილობრივ ეკონომიკაზე შიდა მომწოდებელთან კავშირების მეშვეობით და ხელს უწყობენ მწარმოებლობის გაუმჯობესებას. პირდაპირ უცხოურ ინვესტიციებსა და ეკონომიკურ ზრდას შორის ნამდვილად

არსებობს კორელაცია. მაგრამ მისი ქმედების მიმართულება არ არის ნათელი: ხშირად შეინიშნება ორმხრივი მიზეზ-შედეგობრივი ურთიერთქმედება ბრუნვის სასარგებლო ეფექტით. მთავრობამ ქვეყანა მიმზიდველი უნდა გახადოს („საინვესტიციო კლიმატი“) უცხოური ინვესტორებისთვის და ხელი უნდა შეეწყოს ექსპორტზე ორიენტირებული ინვესტიციების დაბანდებას იმისთვის, რომ საგადაამხდლო ბალანსის ნეგატიური ეფექტი შესუსტდეს.

განვითარებული ქვეყნების გამოცდილებიდან გამომდინარე, შეიძლება ითქვას რომ ეკონომიკური მაჩვენებლები უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის განმსაზღვრელი ფაქტორი არ არის, რადგანაც გადამწყვეტი მნიშვნელობა ქვეყნის პოლიტიკურ სტაბილურობას ენიჭება. სახელმწიფოს სამეურნეო კომპლექსის ფუნქციონირება ყოვლად შეუძლებელია ინვესტიციების გარეშე, რადგან ინვესტიციები უზრუნველყოფენ კვლავწარმოების უწყვეტობას, ხელს უწყობენ სანარმოო, ინოვაციური და სოციალური პროექტების რეალიზაციას, მონაწილეობენ წარმოების მოცულობის ზრდისა და საზოგადოებრივი ეფექტიანობის შემდგომი ამაღლების საქმეში.

ამრიგად, ყოველივე აღნიშნული საშუალებას გვაძლევს დავასკვნათ, რომ უცხოური ინვესტიციების მოსაზიდად დიდი მნიშვნელობა ენიჭება: ა) ეროვნულ ეკონომიკაში არსებული ინვესტორის აქტივობას; ბ) ისეთ ეკონომიკურ გარემოს, სადაც მესაკუთრეს გააჩნია კაპიტალის დაცვისა და ზრდის გარანტიები; გ) სანამ არ იქნება გაცნობიერებული, რომ პრობლემა არის არა კაპიტალის სიმწირეში, არამედ ახალი ტექნოლოგიების შექმნის არცოდნაში, რითაც საქართველო ჩამორჩება ისეთ ქვეყნებს, სადაც ცხოვრების დონე მაღალია, ვერასოდეს გამოვალთ ამ კრიზისიდან. ხოლო რაც შეეხება უცხოური ინვესტიციების რეგულირებას მათი მოზიდვის შემდეგ აუცილებელია ისეთი ზომიერი მიდგომების შემუშავება, რომელიც თანაბრად იქნება მისაღები, როგორც უცხოელი ინვესტორის, ასევე ქვეყნის ინტერესებისათვის, რაც საქარათველოს მთავრობის ერთ-ერთ პრიორიტეტულ მიმართულებად გვესახება.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ბარათაშვილი, ე. მაგრაქველიძე, დ. (2009) საქართველოში საინვესტიციო გარემოს სრულყოფის პრინციპები. თბილისი.
2. ერქომაიშვილი, გ. (2013) საქართველოს ეკონომიკური განვითარების პრიორიტეტები. თბილისი.
3. ერქომაიშვილი, გ. (2010) ეროვნული კონკურენტუნარიანობის განმსაზღვრელი ეკონომიკური პოლიტიკა. სამეცნიერო შრომების კრებული „ეკონომიკისა და ბიზნესის განვითარების ტენდენციები საქართველოში“, თბილისი.
4. შენგელია, თ. (2016) გლობალური ბიზნესის. თბილისი.
5. საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგია, (საქართველო 2020), საქართველოს მთავრობა (2013). თბილისი.
6. <http://geostat.ge/>
7. www.mof.ge

Investment Policy and Direct Foreign Investments in Georgia

Maia Gelashvili

Doctor of Economics,
Javakheti State University Associate Professor

Khatuna Berichvili

Doctor of Economics,
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University Associate Professor

Key words:

INVESTMENT POLICY, FOREIGN DIRECT INVESTMENT

Summary

To improve the investment climate in Georgia it is important to study the tendencies and directions of international business development, to determine their influence on the potentials existing in Georgia for attraction of investments. All this enables us to conclude that for attraction of foreign investments of great importance is: a. intensive activity of an investor existing in national economy; b. such economic environment, in which an owner possesses guarantees for protection and growth of the capital; c. until we get well aware that the problem is not in scarcity of capital, but in that with knowledge of forming the new technologies we are well behind the countries with far higher level of life than in our country, we'll never manage to overcome the crisis. As for regulation of foreign investments, after their attraction it is necessary to elaborate such moderate approaches, which will be equally acceptable both for a foreign investor and for the interests of the country. This, in our opinion, should be one of the priority directions of the government of Georgia.